

UNITÁRIUS ÉRTESITŐ

ALAPITOTTA: JÓZAN MIKLÓS

Minden kedves olvasónknak Istentől áldott boldog karácsonyi és újévi ünnepeket kívánunk!

Háborus Karácsony

következik reánk ebben az évben is s bár összehasonlíthatatlanul kedvezőbb körülmények között élünk, mint Európa országainak legtöbbje, mégis ugyanúgy várjuk a békesség ünnepét, mely után „az egész teremtett világ sóhajtoz és nyög mind idáig”. A mindennap embere fanyalogva gondol az ünnepre, az ő szemében az ünnep csak kegyes öncsalás, hiszen, a világ minden betlehemese és prédikátora sem tudja reá imádkozni a fegyverekre azt a valóságos békét, melynek megszületését a templomokban hallelujával köszönti. Pedig a mindennap emberének most sincs igaza: nem hiába énekelünk és nem hiába hallelujázunk karácsony ünnepén. Ha a mi ajakunkon is felhangzik a „dicsőség a magasságos mennyeiben az Istennek s a földön békesség a jóakarató embereknek” — ennek a zengő hitvallásnak fogantja lesz. Ha igazán „jóakarató emberek” vagyunk, tudunk karácsonyt, békességet és szeretet varázsolni magunk köré. Csak ne bízzunk mindent a „világ”-ra! Ne hibáztassuk mindenért a világot. Ne várjunk mindent a világtól. Ne mondjuk, hogy: úgysem tudjuk a világot megjavítani, úgysem tudjuk a hadbanálló feleket kibékíteni, úgysem tudunk békességet hozni az embereknek! A világ megfoghatatlan, én magam azonban látható, hallható és tapintható vagyok. A világ láthatatlan, magamat azonban tükörből, lel-

kemnek vizsgálásából, barátaim és ellenségeim bírátaiból látom. Kezdem tehát magammal. Legyek én szeretetteljes, ha a világ kegyetlen, változzam én békessé, ha a világ változatlanul harcos, hintsek én szeretetet magam körül, ha a világ csak foszfor-bombákat és torpedókat tud szórni. A szokás elért már annyit, hogy írásban, szóban üdvözljük egymást, — milyen jó lenne, ha lélekben és cselekedetben is keresztények tudnánk lenni legalább karácsonykor! Ne mondja senki, hogy ez a párnapos kereszténykedés semmit sem ér, hiszen a magot is csak pár napig vetik, mégis búza lesz belőle, ha esőt ad reá az Isten.

Igy ad esőt Isten a mi karácsonyi szeretetünk elvetett magjaira is, ha „jóakarató emberek” vagyunk s nem szavakat vetettünk, hanem lelket. A kereszténység nem dogma, nem is szervezet, hanem megingathatatlan hit abban, hogy az Isten Atya és gondot visel az ő jóakarató gyermekeire. Bizzunk Őbenne, vessünk szeretetet, s a magasságos mennyeiben dicsőségesen uralkodó egy Isten megáldja a mi jóakaratomat, hogy arathassunk majdan békességet. Legyen az Ő békessége kicsinyeken és nagyokon, itthonlevőkön s a távoli harcmezőn harcoló honvédein, mind az egész emberiségen, s az egész földön!

Szent-Iványi Sándor.

Szabó Erzsébet felett.*

„Szózat szól: Kiálts! és monda: mit kiáltsak? Minden test fű, és minden szépsége mint a mező virága! Megszáradt a fű, elhullt a virág; de Istenünk beszéde mindörökre megmarad!”

Éssaiás XL/6. és 8.

Amikor a szív meg akar szakadni s vonagló kamráiban már el nem fér a bánat, egyszerre „szózat szól”, végig simít gyógyító kezével az Isten s fülünkbe súgja az orvosságos titkot: Kiálts! Kiálts, te túlterhelt lélek, kiálts te patanásig feszült idegzet, kiálts, szív, melyben a kín túláradt, kiálts, és könnyülj meg tőle!

Mondjuk azonban mi is az írással: mit kiáltsak? Felhő eldördül, vad felordít, harang megkondul szó nélkül, tartalmatlanul. Az ember: lélek, akkor is mond valamit, amikor kiált. Mit kiáltsunk a mi fájdalom-dulta szívünkkel, hogy megkönnyüljünk tőle!?

Ha csak a szívünkre hallgatunk, azt kell kiáltanunk, hogy igazságtalan ez a halál, olyan igazságtalan, amilyen kegyetlen volt vele az élet. Ha az értelmünkre figyelmeztünk, kiáltásunk akkor is vád és panasz. Ha emlékeinket kérdezzük végig, minden felelet újabb gyötrelmekkel teljes. Ha faggatni kezdjük magunkban a hitet, az is, jaj, olyan ingatag! Mit kiáltsak, embert teremtő és megpróbáló Isten, hogy ne tetézzem vele elesett lelkem terhét!

Szól azonban az Ige a ráhallgatókhoz s megmondja, mit kiáltsunk. Először csak annyit értünk meg belőle, hogy valami elhullott virágról beszél, de ez a szó: virág, megfogja tomboló lelkünket s magához hajlít, hogy illatával elcsitítson minket. Az a kedves lény, akinek most a ravatalához gyűltünk, egészen előttünk áll, amikor kimondjuk ezt a szót: virág. Most volt csak, tegnap, egy órája talán, nem, most *van*, elevenen látom, hogy gyermek-had tódul a szobába születése napján, kezükben virág, s drága terhükkel pihenő ágyát teleszórják. Ahogy ránézett az ember, azt kellett mondania: csupa virág! Lány és növény, szem és szírom, aranyló hajkorona és zöld levelek, mindezek együtt: csupa virág.

Maga is nagyon szerette a virágokat. Testvérnek tartotta őket, egynek érezte magát velük, megértette a beszédüket. „Mondd el virággal” — tanít az évezredes illem, s én tudom, hogy senki nála meg nem értette jobban, mikor egyszer, nem is olyan régen, maga szedte mezei virágokkal vallott volt neki valaki.

* Annyitunk számára jelent csaknem hihetetlen meglepetést az a gyászkeret, mely Szabó Erzsébet, egyháztársadalmunk „Szabó Böskéje” neve körül sötétlik elénk. A hihetetlen mégis való. Legyen ez a gyászbeszéd simogató emlékezés drága porai felett!

A lelke is olyan volt, mint a virág. Egyszerűségében pompázatos, bimbózásában szemérmes, kinyíláskor öntudatos, szárban törékeny, lelkének illatában hódítóan gazdag. Abban is egészen virágszerű volt, ahogy művelt, tartalmas lényével ehhez a tartalmatlan és könnyű világhoz hozzáidomult, s ugyanakkor élte gyökereivel a magyar föld drága nedveire tapadva, lelkének remegő szirmaival Isten végtelen kegyelmére tárult. Ha emlékezem azokra a beszélgetésekre, amelyeket e világ bölcs tanításairól olyan könnyed biztonsággal folytatott sokszor, s aztán magam előtt látom úrvacsorát kérő, gyermeki bizalommal felnyíló két szemét, mely Isten közelségéért szegeződött az égre, — virág jut az eszembe róla, mely otthonos kunyhóban és palotában, mezően és modern parkokban egyaránt, illata azonban a földből szállott s Isten kebelén oszlik széjjel.

Most, hogy így lehullott közülünk, mint a forrón szorított virág a kézből, s hogy kinok gyötörte szegény kis teste a halál altató karjában elpihent, — úgy érzem, nem vesztettük el egészen, mert ami belőle ő maga volt, velünk marad. Ha láttok viharban porba sujtott, elszáradt virágot, ne sirassátok: a virág az illat s ami összetörten hever előttünk, az már nem a virág. Az ember nem a teste, hanem a lélek benne, s a lelket nem lehet ravatalra tenni. A lélek él, mert így kiáltotta azt el valamikor világot teremtő igéjével az Isten. S „megszáradt a fű, elhullt a virág, de a mi Istenünk beszéde megmarad örökké!”

Azért ne mondjátok, hogy elvesztettük őt s ne sirassátok benne a testet. Amiért sírni kellett, a gyötrelmes, kínos sok-sok nap a kórházi ágyon, s a szenvedés keresztjére feszített test már elmúlt, minden elcsitult Isten gyógyító tenyerében. S ha mégis zaklatná szívünket a fájdalom, ha panasszal telt lelkünk a gyötrelmet el nem bírja, hallgassuk meg az ígét, kiáltsunk, hogy megenyhüljünk tőle, kiáltsuk szembe a halállal a hitvalló ígét: ő él, mert él az Isten.

Most pedig, ha hitünket és fájdalmunkat egyé kiáltottuk, nyugodjunk el vele Isten végtelen kegyelmében, ő már mindörökre, mi pedig amíg újra körül fog minket az élet. Ennek a végtelen kegyelemnek az ölelésében fogódjék össze a mi kezünk az ő kezével s mondjuk el ő vele és ő érte az utolsó imádságot. Amen.

Szent-Iványi Sándor.

Rádió közvetíti istentiszteletünket dec. hó 26-án d. e. 9 órakor a Koháry utcai templomból. Prédikál Szent-Iványi Sándor vezetőlelkész.

Rádió közvetítette istentiszteletünket dec. 12-én d. e. 9 órakor a Koháry utcai templomból. Prédikált Józán Miklós püspök.

Öz. Nyirő Gézáné

sz. Mózes Ilonka

„Temetni jöttem, nem dicsérni” — mondatja Shakespeare a nagy rómaival. — Nálam fordítva van: mikor felírom ezt a nevet „özv. Nyirő Gézáné sz. Mózes Ilonka” — nem temetni akarok, hanem emlékezni. Emlékek egész légiója táncol körül s csak szóhoz kell engedni őket: beszélnek maguktól.

Gyermek koromban úgy emelgették, mint a kedves barátnő megtestesült jelképét. Ha arra akartak hivatkozni, hogy van hűséges barátnő, van művelt, megértő, a társaságot lebilincselő, a beteget és bánatot is felvidítő asszony: az Ő nevét emlegették, Mózes Ilonkát. Amikor Kolozsvárra kerültem, a Teológián szembekerültem egy könyvszekrényvel, reá volt írva „Mózes András könyvtára”. Ez a könyvtár egyszerre megmagyarázta, honnan származik gyermekkoromnak ez a sokat emlegetett asszony-ideálja, a kedves barátnő, a fogalomvá vált Mózes Ilonka. Kolozsvári „nagy pap” volt Mózes András, abból a régi fajtából, aki tényleg pap volt, nemcsak lelkész s még kevésbé csupán adminisztrátor. Állt az Isten és a gyarló ember között, s naponta társalkodott nemcsak az emberrel, hanem az Istennel is. Az emberekkel nem az egyházi adóról beszélt, nem is csak könnyű és felületes napi kérdésekről tárgyalt, Istenről, Isten akaratáról, az evangéliumról s a gondviselésről adott hírt olyan biztonsággal, mint ma a távíró a harcterek eseményeiről. Mikor pedig az Istenhez fordult, nem szóvirágokat mondott, nem akarta az Istent a legújabb filozófia elveiről barátságosan kitanítani, hanem emberek jajjait vitte Hozzá, feltétlen bizalommal, hogy azokon az Isten segíteni fog. Arról is nevezetes volt Mózes András, hogy asztalánál két három unitárius diák minden étkezésnél vendégül láttatott s, hogy Székelyföldön hagyott szülei helyett apja volt minden unitárius kollegistának.

Ilyen körből származott Mózes Ilonka, csoda-e hát, ha olyan megértő, művelt, szellemes és hűséges unitárius nő lett belőle, mint amilyenekről Kozma Flóra álmodott.

A Budapesti Nőszövetség a maga gyászát és veszteségét elmondotta már a ravatalnál, özv. kálnoki Kis Jenőné elnöknő meghatott tolmácsolásában, az egyház és az egyházközség megemlékezését pedig fejezze ki ez a pár sor, amelyből pedig éppen az hiányzik, amit Mózes Ilonka Budapesten alkotott, de amit emlegetés nélkül is jól ismer minden budapesti unitárius.

Isten országának ama túlvilági része, ahová Mózes Ilonka távozott, olyan jóságos, nemes és művelt lelkekkel népes, hitünk szerint, mint amilyen ő volt. Nekünk fáj, hogy innen

eltávozott, neki azonban nyereség, hogy oda megérkezett. Az őt gyászoló gyermekek és unokák számára legyen ez vigasztalás!

Szent-Iványi Sándor.

Biblia olvasása közben

János 4. rész 1—30, 39—46 v.

Dávid Ferenc mélyen vallásos és eszmékért küzdő bíráló lélekkel volt megáldva. Mély lelki szomjúságot érzett aziránt, hogy visszavezesse a kereszténységet az első századok nemesen egyszerű egy Isten hitére. Így alkotta meg sok lelki küzdelemmel, lépésről-lépésre haladva, a biblia folytonos olvasása között, az unitárius egyházat. Ebben a nehéz lelki munkában rájött arra az igazságra is, hogy az egy igaz élő Isten, közös mennyei atyánk is. Ő adja lelkünkbe a hitet, tehát mindenki szabadon vallhatja azt a hitet, amellyel az Isten megajándékozta őt. Vagy mint Mestere tanítja: „Az Isten lélek és akik Őt imádják, lélekben és igazságban kell, hogy imádják”. Ezt az igazságot magáévá téve átszellemülten hirdette ki a tordai országgyűlésen a vallás és lelkiismeret szabadságát. A nagy műveltségű, bölcs fejedelem, János Zsigmond törvénybe iktatta. Így lett Erdély a vallás és lelkiismeretszabadság klasszikus földje és Torda annak bölcsője. Az akkori időben tartott hitvitákból mindig ő került ki győztesen, pedig csak arra törekedett, hogy a maga igazát védje, másokét nem ócsárolta. Talán ezért érezték még ellenfelei hivei közül is sokan rokonszenvet a nagy biblia-magyarázó iránt. A kolozsvári kereköven tartott beszédére Kolozsvár német lakossága hívévé lett: unitáriusá és magyarrá. Ehhez a nagy lelki munkához az erőt, kitartást és a mély hitet a jézusi élő vízből szerezte, melyre szomjas volt a lelke s abból merítve többé nem szomjazott. A fejedelem halála után a nagy igehirdető vérével pecsételte meg az ő igazságát. Azután egész sora következett a vértanuknak és üldözötteknek. Maga az egyház is szabad zsákmánya lett az üldözőknek. De megmozdíthatatlanná tette az az ötvenezer székely lélek, akik egy emberként kitartottak az unitárius hit igazsága mellett. Ők mind lélekben és igazságban imádták az egy igaz, élő Istent. Az az ötvenezer egyszerű székely hívő, aki az unitárius eszmét életben tartotta és az ő utódaik századokon keresztül szintén ebből az élő vízből merítették erőt, elszánt-ságot, kitartást és hitet a további küzdelemre. Nekünk is, késő és szerencsésebb utódoknak ebből az élő vízből kell merítenünk, ha élni akarunk.

Ujvári László.

Miért legyen a nyájnak több beteg báránya?

„Nincs oly nyáj, bármiképen vigyáz-
zanak rája,

Amelynek ne legyen egy beteg bá-
ránya,

Nincsen olyan tüzhely, hol ne talál-
koznék

Valamely üres szék!”

(Longfellow.)

Virágfűzerekkel borított kocsik állanak meg a templom rózsákkal diszített kapuja előtt. A járművekből ünneplő ruhákban emberpárok szállanak ki és menetté fejlődve igyekeznek bejutni az Isten házába. — Kíváncsi tömeg ácsorog kiinn, mialatt örömtől sugárzó, vagy a bekövetkezendő esemény hatása alatt megilletődött arcú emberek közelednek egymáshoz és foglalják el helyüket a templom belsejében. Az orgona zendül és szokatlanul felemelő hangulat költözik be a jelenlévők lelkébe. Az örömszülők és családtagok mint kiegészítő kíséret vesznek körül egy ifjú párt, amelyik most fog elindulni a közös mesgyén, azon az úton, amelyik az ismeretlen jövőbe vezet. Mi vár rájuk, mi fogja segíteni a sima vagy esetleg rögös, tövises úton, mi gördít eléjük akadályt, nem tudják és erre nem is gondolnak, mert betölti valójukat valami csodálatosan kellemes érzés, ami az idő folyamát, a napok és órák lepergését visszatar-tani törekszik öntudatlanul és az örökkétartó boldogság vágyát hozza izzásba. — Könny csillog a meghatódott örömanya szemében, amikor az öröm mellett az elszakadás érzése, tudatra-jutása bekövetkezik. Könny csillog a menyasz-szony szemében, amiben a gyermekkori emlé-kek, a búcsú szomorúsága és az új élet, egy rendeltetés, egy hivatás sejtelmei ragyognak fel. — A vőlegény erősnek érzi magát, érzi, hogy minden hatalommal dacolva is élettársát a létért való küzdelemben megvédi. — A menyasszony fején a koszorú, amiből egy ágacs-kát eltesznek egykor a koporsóba is. — Ez a mirtuszkoszorú symbolum. A tavasznak minden életre pezsdülő, rügyfakasztó, virágot hajtó, ősi természeti örömteljes képe rejlik abban. A kikelet édes illata, a dermedtségből új erőre kapó élőlények virulásának csodás megújhoda-sa, a szárnybontogatás folyamata zeng felénk.

A leányálmok legszebbje: valamikor menyasszonyi koszorúval és fátyollal elmon-dani a holtomiglan és holtodiglan fogadalmat az Isten szolgája előtt. Ábrándjait szövö a tisz-ta szívű leány és nagy elhatározásra készíti ifjú lelkét a vonzalom, amikor teljesülés előtt már az álom, az egyházi esküvő megtartása, aminek kérését imáiba is foglalta. A vallásos ihletből született és fentartott ünnepélyes egy-házi esküvő eseménye olyan, hogy hatására egy pillanatig szünetel a mindennapi robot, az

önző anyagiságért folyó verejtékes harc és valami boldogabb, szebb élet délibábos képe mellett az emberi érzések egyik legnemesebbike lángol fel. A család egén új csillagpár kezdi meg körforgását.

Ezt az álmot, ezt a vágyat és reményt rom-bolja szét a különböző vallások esetében a szét-választás durva fegyvere, amelyik felekezeti el-fogultságból avatkozik be. Inkább összetörni igyekeznek családi hagyományokat, egy gyermek és ifjúkor nevelését, tanulását, minden örömtel-jes és kitörülhetetlen emlékét, mikor válaszut-ra sodorja a már révbe érkezőket. Fenyegét, kárhoztat és átkoz, bélyegez, lesujt. Kötelezni akarja saját felekezetének a születendő gyer-mekek keresztelését és nem ismeri el törvényes házasságnak azt, amelyik nem az ő egyháza ja-vára történik. — És mit ad cserébe? Hasonló értékkel képes jutalmazni a veszteséget? Pó-tolja-e a károsodást? Letörli a könnyeket, meg-szünteti a fájdalmat, vigaszt hoz a lesujtottra? Vagy csak károsít, kisebbit? Akkor mivel ér-demelte akármelyik fél, de különösen a káro-sodó, hogy már az élet első nagy lépésénél nemcsak csalódáshoz, de nem gyógyuló sebek-hez is jusson? Okvetlenül szükséges, hogy a hit és a szerelem összeütközésbe jusson és megha-sonlás következtében esetleg egy lelki világ összomoljon? Bűn a nemes vonzódás, bűn a hit-hez rakaszkodás?

Ne keressük azt, hogy honnan indul ki és milyen tényezők tartják fenn ezt a veszélyesen ferde felfogást, hanem az állam bölcs törvé-nyeit tartsuk be és a régi szokásokhoz híven a vallásszabadság emelkedett eszméjéhez híven tiszteljük és szeressük egymás hitét, vallását, hagyományát, azoknak fenntartását ne veszé-lyeztessük, mert Istennek egyformán gyerme-kei vagyunk. Ne engedjük, hogy mind több és több beteg báránya legyen a nyájaknak, ne se-gítsük elő az egyházi esküvők alkonyának be-következését. Szabaduljon fel az elfogultságból a rövid látó ember és a szeretet vezérelje útjain! Hintsünk rózsákat és tövises nélküli ös-vényt biztosítsunk az egybekelőknak. Könnyít-sünk minden akadályon, biztosítsuk lépéseiket méginkább most, amikor magyar hazánkat el-sőpréssel fenyegeti, az egység hiányában, a né-pék legádázabb versengése. A rózsavörös szín-pompájú ősz és a kegyetlen hideg fehér tél után hadd viruljon fel a zöldelő tavasz és vele térjen vissza a csodaszép koszorú a menyasz-szonyi fejekre!

Zs. I.

Karácsonyfa ünnepélyt rendezünk dec. 22-én (szerdán) d. u. 3 órakor a Koháry-utcai templom-ban iskolás gyermekeink részére. A műsort a cser-készecsapat tagjai adják.

A püspök úr 50 éves lelkeszi jubileuma.

Főtisztelendő *Józan* Miklós püspök úr életútján egy igen fontos és szép határkőhöz érkezett el. Ebben az évben ünnepelhette, a mi egy Istenünk jóvoltából, pappászentelésének 50. évfordulóját. A hivatásérzettel eltöltött 50 esztendő munkás élet évfordulója alkalmából az *Unitárius Lelkészek Országos Szövetsége* díszközgyűlésen ünnepelte díszelnökét. *Ferencz* József előterjesztette *Józan* Miklós püspök ötvenéves szolgálata emlékezetét megörökítő javaslatát. A közgyűlés e javaslattal kapcsolatban elhatározta, hogy 100 pengős pályázatot hirdet a nagyváradi disputáció 375. éves évfordulója alkalmából tartandó ismentiszteleten mondandó unitárius egyházi beszéd jutalmazására. *Dr. Gelei* József főgondnok az egyház egyeteme és összes intézményei nevében köszöntötte az ötven esztendő lelkeszi szolgálata visszatekintő püspököt, aki felszólalásában megköszönte a kedves megemlékezést, rámutatott arra, hogy személyében az unitárius lelkeszi kar nem csak püspökét tisztelte meg, hanem tisztelettel adózott az előtt a nehéz hivatás előtt, amit a lelkeseknek minden időben be kell tölteni. Az Egyházi Főtanács is meleg szeretettel ünnepelte az egyház fejét s az ünnepek egyik kimagasló eseménye volt *Szinyei-Merse* Jenő kultuszminiszternek a Főtanácson való megjelenése és a püspökhöz intézett üdvözlő beszéde. *Traeger* Ernő dr. miniszteri osztályfőnök, *Antal* István nemzetvédelmi-propaganda miniszter képviselőjében jelent meg a főtanácsi ülésen s közvetlen és baráti szavakkal köszöntötte *Józan* Miklós püspököt. A *Budapesti Unitárius Egyházközség* dísztáviratban üdvözölte a jubileum alkalmából *Józan* Miklós püspököt, ez alkalommal is kifejezést kívánva adni annak a szeretetnek, mellyel oly hosszú időn át volt lelkesze iránt viseltetik. Életére és az egyház irányításában kifejtendő további munkájára, valamint családjára életére a mi egy Istenünk bőséges áldását kérjük.

(K. G.)

Székely szobrász kiállítása Pesten

A Műbarát helységében okt. 31—nov. 12. között rendezte meg *Benczédi* Sándor első gyűjteményes kiállítását. Olyan szobrokkal szerepel itt, amelyeket akkor tudunk igazán értékelni, ha látjuk azt az utat, amit alkotójuk idáig megtett és érezzük azt, amelynek kezdetét jelentik mostani munkái.

Benczédi Tarcsafalván született. Székelykeresztúron a tanítóképző elvégzése után többfelé taní-

tóskodott. Szabad idejében festéssel foglalkozott, de elnyomott szobrászi tehetsége csakhamar felülkerekedett. Szakított a festéssel s a tanítóskodással is s 1937-ben beiratkozott a Képzőművészeti Főiskolára. Tanulmánygyó lélekkel jött ide és tanult is sokat, de legtöbnyire negativumot. Édesapja nyugalomba vonult tanító. Ő maga is tanult, de nem szakadt el a székely néptől. Ez legkevésbé a külsőségekből, ünneplő harisnyás viseletéből látszik, hanem gondolkodásában, cselekedeteiben, izlésében megőrizte népe szabadságát, józanságát, természetességét. Jókedvében pedig, ha táncra kerül a sor, sok székely legénnyel felveszi a versenyt. Így különös volt neki, hogy miért kell a magyar szobrásznak mindig görög vagy éppen germán szépségideált mintáznia.

Miért ne lehetne a magyar embert a maga arányaival, a maga testi és lelki sajátosságaival ábrázolni? Miért kell ráerőszakolni a szoborra frázisos vagy más túlfinomult, lelki haldoklást jelző, úgynevezett „előkelő, kifejező, szárnyaló” stb. mozdulatokat, formákat? Nem faji elfogultság volt ez *Benczédi* részéről, csak látta és bámulta más népek hatalmas művészetét s nem nyugodhatott bele, hogy nekünk csak utánoznunk, variálnunk szabad őket. Már a Főiskolán kereste az utat, hogy ilyen értelemben fejezhesse ki magát és székely környezetét, melyből kiszakadni nem tudott.

Igy természetesen ellentétbe került mesterével, aki más nép szülötte, más eszményeket, vágyakat hordoz magában és nemcsak, hogy fölöslegesnek tartja, de el is ítéli még a kísérletét is annak, hogy valaki, különösen tanítványai között, sajátos magyar utakat keressen a művészetben. *Benczédi* ott is hagyja a Főiskolát és visszatér Erdélybe. A korondi hegyben tanítóskodik, közben igyekszik lefejtetni magáról minden sallangot és így farag és mintáz új szobrokat. Keresgélő, nyugtalan lelke hajtja tovább. Már érzi az utat, amelyen haladva a magyar művészet is oda fejlődhet, hogy helyet kap az általános emberi művelődésben.

A Műbarátban most kiállított szobrai mind kis méretű, de megjelenésre így is monumentális alkotások. Kő, fa és terrakotta munkák ezek, amelyeken látszik, hogy a művész alkotó készsége nem csökken, bármilyen anyaggal áll szemben. Igazi tehetséggel formálja a követ „*Dobozi és hitvese*” című szobránál. Felismeri a fa követelményeit a „*Pásztor*”, „*Imádkozó asszony*” és „*Anyá*” című kompozícióiban. A „*Favágó*”, „*Falusi bíró*”, „*Gondolkodó székely*”, „*Fonó asszony*” című terrakottái a székely életből úgy ábrázolnak képeket, hogy azok hatalmas bronzszobrokként székely városok tereire kívánkoznak. A „*Család*” című munkáján érzik, hogy itten az igénybe vett hő szabta meg teljes mértékben a kompozíciót s így ennél az őszinteség hiánya érzik. A „*Ruhafacsaró nő*”, „*Kávészőrlő nő*”, „*Mosogató leány*” és „*Lánytállal*” c. terrakottái tartalmuknál fogva a zsánerneszobrászathoz tartoznak.

Benczédinek ez a kiállítása merész és bátor kiállítás, hiszen előre elkészülhetett támadásokra. Neki azonban tudnia kell, hogy mi lehet ezeknek a mozgatója és annál is inkább, annál tisztábban és értetetőbben kell elmondania szobraiban, amit népe körében lát és érez. Az erdélyi hegyek közt élő emberek élete is tele van munkával, nehéz küzdelmekkel. Ebben napról-napra új balladák játszódnak le, új mesék és új dalok születnek.

Művészek kellene, akik ezeket alkotásokba, épületekbe, szobrokba, képekbe, regényekbe, költeményekbe és zeneművekbe öntve mindenki gyönyörűségére és okulására láthatóvá, érzékelhetővé tegyék. Benczédi pedig hivatottabb erre, mint egy más népből származó akármilyen géniusz. Sajnos, hogy életkörülményei, anyagi helyzete ebben akadályozzák. Tudjuk, hogy nagyobb szabású alkotásokhoz elmélyedő munka, anyag, hely, idő és modell szükséges. Ez pedig egy falusi tanító mindennapi gondja, elfoglaltsága mellett nem lehet meg. Illetékesek, egyház, vármegyék, község szolgálatot tennének a magyarságnak, ha a belőlük kikerülő tehetséges emberek kibontakozásához, tanulási és munkalehetőséget, valamint megélhetést biztosítanának. Ez a székely vidékekre leginkább vonatkozik, ahol sok szegény székely gyerek marad meg az östehetség állapotában, mert nem tanulhat, nem láthat távlatokat. A mi népünk pedig tehetséges és képes lenne arra, hogy művészetével, kulturájával minden nép megbecsülését és szeretetét magához vonja s történelmét évezredekre is biztosítsa.

Bandi Dezső.

Uj könyvek.

Józan Miklós: Szentől szembe. (Minerva kiadása, Kolozsvár, 1943.) Az ötvenéves lelkészi jubileumát ültő Józan Miklós püspök úr, fáradhatatlan példaadásal, egy új könyvvel lepte meg az unitárius társadalmat. Nem várt elismerést az ötvenéves munkás út páratlan magaslatán, hanem ajándékkal lepte meg híveit. Uj könyve harminckét rádiós beszédét örökíti meg. Minden egyes beszéd a mi egy Istenünkbe vetett hitünknek bizonyosága a hosszú élet bölcsességének szavai által. Egyháza és magyar faja iránti rendíthetetlen szeretetének bizonyítéka. Hirdeti a hit győzelmét minden felett. Nyolc előadása a vallási és nemzeti élet történelmi nagyságait eleveníti fel, és arcképet fest bennük: *Dávid Ferencről, Channing Vilmosról, Zwingli Ulrichról, Luther Mártonról, Ferencz Józsefről, II. Rákóczi Ferencről*, valamint *Bölöni Farkas Sándorról* és a zsoltár lelkéről ad nagyszerű magyarázatot. Méltó toll ismerteti a csodált nagyságokat egy szép kivitelű könyv lapjain keresztül. A függelékben rövid összefoglalást ad arról, hogy mit hisznek az unitáriusok. Ez ad kézikönyv jellegű is a tartalmas könyvnek. Ott kell, hogy legyen mindannyiunk asztalán, útmutatóul és hitünk apologiájaként. A könyv megrendelhető a Minerva könyvkiadó útján (Kolozs-

vár) ma még előjegyzési áron: füzve 10, kötve 15 P. Valamint megvehető a Koháry utcai lelkészi hivatalban.

(K. G.)

Imához. Imádságok, elmélkedések és egyházi énekek honvédeink számára. Összeállította Nagy Zoltán unitárius tábort fõlelkész, *Köröspataki Kiss Sándor* százados, *Kozma Ferenc* vk. százados, *Szent-Iványi Sándor* vezető-lelkész és mások közreműködésével. Előszót a szép kiállítású és hézagpótló könyvhöz *Józan Miklós* püspök úr írt. A különböző alkalomokra szóló imákat Nagy Zoltán, Nagy Ferenc, Szent-Iványi Sándor, dr. *Abrudbányai János*, *Rázmány Mór*, *köröspataki Kiss Sándor*, *Úrmösi József*, *Kozma Ferenc* és *Bácskay* százados írták. Józan Miklós püspök úr „Három könyv” c. elmélkedése egyik kimagasló értékű írás a nagy fontosságú és nélkülözhetetlen imakönyvben. A könyv függelékeként válogatott egyházi énekek szerepelnek. A tartalmas könyv a katonák lelki szükségletét minden bizonnyal kielégíti. Nagy Zoltán atyánkfia nagy fontosságú munkát végzett. E helyről is szeretettel üdvözljük s a maga, valamint családja életére a mi egy Istenünk áldását kérjük.

(K. G.)

Dr. Kemény Gábor: Egy magyar kultúrpedagógus. Budapest, 1943.

Nagy László-könyvtár kiadása. Dr. Kemény Gábor atyánkfia nemcsak életrajzot ad ebben a könyvben, hanem a magyar nevelés egyik úttörő munkásának, Nagy Lászlónak, élete és műve ismertetésével kapcsolatban, feltárja azokat a problémákat, amelyek Nagy László útkeresését szükségessé tették, ismerteti a hazai nevelés helyzetét a század elején s megmutatja, nemcsak a küzdelmeket, hanem az eredményt is. Kár, hogy nincs terünk részletesebben is foglalkozni ezzel az igen értékes könyvvel, amelyet nemcsak szekembereknek, hanem — könnyed és érdekes előadásmódja miatt — minden művelt olvasónak is szeretettel ajánlunk.

Bandat Horst: Olajat keresek Celebeszen. Budapest, 1943.

Dr. Vajna és Bokor kiadása. A szerző — idegen hangzású neve ellenére is — egyike a legképzettebb magyar geológusoknak. Azok közé a magyar geológusok közé tartozik, akiket kiváló szak tudásuk miatt a nyugati nagy olaj-cégek szerződtettek arra, hogy a világ különböző részeiben olaj után kutassanak. Bandat Horst a Celebesz szigetén folytatott kutatását írja le lebilincselően érdekes előadásában. Amellett, hogy igen érdekes olvasmány, tudományos felkészültség dolgában sem szenved hiányt s ezt könnyen érthető módon tárja elénk. Vallástörténeti szempontból igen érdekesek azok a kultikus szokások, szertartások, amelyeket az egy szigeten is különböző műveltségi korokhoz tartozó, főként maláj származású törzsek életéből elénk tár. Aki megveszi-e könyvet, nemcsak érdekesítő olvasmányt, hanem tartalmas művet is vásárolt vele magának.

Sz. I. S.

Hirek.

Ráduly Jánosné atyánkfia gyülekezeti termünk részére egy szép órát adományozott, melyet már el is helyeztünk. Az értékes adományt e helyről is szeretettel köszönjük s az adományozó életére a mi egy Istenünk áldását kérjük.

Hadházy Sándor egyházi pénztáros atyánkfia a közelmúltban tartotta aranylakodalmát, kedves feleségével, *Nagy Terézzel*. A mindig fiatalos, jókedvű „Sándor bácsi” és kedves felesége jó erőben és egészségben érték meg ezt a ritka alkalmat. A lelkeszi szolgálatot a szép családi esemény alkalmával *Csifó Nagy László* egyházi titkár afia végezte. A mi egy Istenünk áldása legyen mindkettőjükön, valamint a széleskörű családon s adja, hogy közöttünk még sokáig éljenek boldogságban.

A püspök úr harmadik unokája. November hó vége felé a főtisztelendő püspök urat az az öröm érte, hogy megszületett harmadik unokája, *legifjabb Józán Miklós*, *Józán Dezső* műszaki tanácsos fia. A kedves családi esemény alkalmából szeretettel üdvözljük, jókívánságaink kifejezése mellett a főtisztelendő püspök urat, valamint *Józán Dezső* atyánkfiaát és a maguk, valamint családjuk életére a mi egy Istenünk áldását kérjük.

Dávid Ferenc emlékünnepély. Vallásalapító reformátorunk halálának 364. évfordulóján a Dávid Ferenc Egylet a Misszió Ház templomában emlékünnepélyt tartott. A gyülekezet Dávid Ferenc énekét énekelte, majd *dr. Csiki Gábor* esperes imája és megnyitó beszéde után *Végh Klára* művésznő Beethoven: *Vezeklés c.* művét énekelte. „Dávid Ferenc unitarizmus a XVII. században” címen *dr. báró Daniel Gábor* egyleti elnök tartott előadást. *Szent-Iványi Sándor* vezető-lelkész Dávid Ferencről írt elbeszélését olvasta fel. Choralokat adott elő *Nagy Sándor* férfi négyese. Zárótmondott *dr. Csiki Gábor* esperes.

Gyász hír. *Nyirő Gézané sz. Mózes Ilona*, táblai tanácselnök özvegye 69 éves korában elhunyt. Nőszövetségünk buzgó tagját veszítette el benne. Az elhunyt édesanyja volt *dr. Benczédi László* presbiter atyánkfia feleségének. A gyászolóknak vigasztalást, az elhunytnek csendes pihenést kérünk a mi egy Istenünk-től. Emlékét szeretettel megőrizzük.

Vallásos estét rendez Nőszövetségünk január hó 13-án, d. u. 6 órakor a Koháry utcai gyülekezeti teremben, melyre kedves atyánkfiait szeretettel meghívjuk.

A Heltai Gáspár Bibliakör kereszténység és szocializmus címen új előadás sorozatot indít. Az előadásokat *Szent-Iványi Sándor* vezető-lelkész tartja. Az első előadás január hó 6-án (csütörtökön) d. u. 6 órakor lesz a Koháry utcai lelkeszi hivatalban.

Nőszövetségünk szegényeink karácsonyi felsegélyezésére műsoros estét rendezett november hó 8-án (szerdán) d. u. 5 órai kezdettel Koháry-utcai gyülekezeti termünkben. Az estét *Szent-Iványi Sándorné* tiszteletes asszony kedves szavakkal nyi-

totta meg, megemlékezvén a nem régen elhunyt özv. dr. *Nyirő Gézanéről*, aki oly sok szeretettel végezte a Nőszövetség keretén belül nemes munkáját. *Nagy Sándor* ének-ötöse, melynek tagjai *Varga Istvánné*, *Berei Mária*, *Bódi Irma*, *Márkos András* és *Nagy Sándor* voltak, XVI. századbeli énekeket adtak elő. *Szolga Ferenc* lelkész két költeményt mondott el, majd *Hosszu Zoltán dr.* színművész atyánkfia szórakoztatta az est közönségét mulatságos elbeszéléssel; *ótordai Weress Ákos* cserkésztsízt szájharmonikán játszott harmoniumon kísérvé sajátmagát. *Nagy Sándor* énekvezér régi kuruc dalokat játszott fuvolán, *ótordai Weress Ákos* harmonium kíséretével. Az estet *kálnoki Kiss Jenőné* elnöknő kedves szavakkal zárta be. Az est szünetében a Nőszövetség karácsonyi vásárát tekintették meg a résztvevők, melyen sok szép és hasznos holmit vásárolhattak s ezzel is hozzájárultak szegényeink karácsonyához. Nőszövetségünk ez alkalommal is szeretettel kéri atyánkfiait, hogy szegényeink karácsonyi felsegélyezésére szánt ruha, cipő és élelmiszer, valamint pénzadományainkat a Nőszövetség címére, Koháry-utca 4. szám alá eljuttatni szíveskedjenek.

Debrecenben az őszi vallásos templomi estélyek sorozatában okt. 31-én *Simén Dániel* teol. tanár: *Magyar reformáció*, dec. 5-én *dr. Kiss Elek* egyházi főjegyző: *Unitárius magyar advent c.* tartottak előadást szépszámu érdeklődő közönség előtt.

Ünnepi légátust kért a debreceni egyházköz-ség, hogy karácsonykor szolgálatot kapjanak délerdélyi menekült bányamunkás hiveink Egercsehi és Nagybátony bányatelepeken. A kiküldendő légátus elsőnapján délelőtt *Egercsehiben*, másodnapján délelőtt *Nagybátonyban* prédikál.

Karácsonyfaünnepélyt rendeznek debreceni gyülekezetünkben dec. 23-án d. u. 4 órakor az iskolás gyermekek részére. Ezt követően a délerdélyi menekült, otthon nélküli hiveket vendégeli meg az egyházköz-ség. A gyülekezet a szeretetadományok közül juttat a vidéki szórványokban lakó gyermekeknek is. A karácsonyfa ünnepély megrendezése gondolatát *Ferencz Józsefné* tiszteletes asszony indította el, nov. 14-én d. u. a nőszövetségi munkaközösségben tartott beszéddel.

Füzesgyarmaton december 12-én az egyházköz-ség vallásos ünnepélyt rendezett, melynek műsorán a helyi szereplőkön kívül *dr. Gelei József* egyházi főgodnok, *dr. Abrudbányai János*, teol. dékán és *Ferencz József* debreceni lelkész tartottak előadást.

Teadélután rendez cserkészcsapatunk és leányegyletünk a Koháry utcai új gyülekezeti teremben december 19-én d. u. 6 órai kezdettel.

Az egyházköz-ség által kiküldött felhívásra az alábbi szíves adományok folytak be november hó 30-ig: *dr. Surányi Ede* 47, *v. Gidó Béla* 20, *dr. Semerédy Sándor* 10, *dr. Kaplay Imréné* 10, *György Vilmos* 100, *Förtsner Márton* 5, *Feleki Zoltán* 50, *Szamosi Soós Vilmos* 5, *dr. Simon Mihály Pál* 200, *Sikó Márton* 10, *Siklós Ödön* 20, *Botár Aladár* 20,

Geley Ida 10, Hegedüs Gyuláné 10, dr. Mikó Tibor 10, Ladányi Rezső 100, Héczey Endre 10, Székely Kocsárd 50, M. Vágó Márta 10, öz. Somogyi Béláné 5, dr. Szász Anna 40, br. Hatvany Lajosné 10, Fonó Ernő 20, Bauer Imre 30, dr. Nagy József 20, dr. v. Fábry Dániel 100, Sárkány Géza 3, dr. Szabó Kornélia 10, dr. Mikó Tibor 10, sárdi Székely Tibor 100, Raics Imre 50, Blaschnek Béla 10, Harmos Árpád 50, Kerékgyártó Jenő 10, v. Kozma Ferenc 200, Mátéffy Ferenc 10, Péterffy Julia, 20, Román Imre 30, Reményik András 30, dr. Szén Ernő 10, Robonyi Piroska 20, Vadász Károlyné 10, Spitzer Gézáne 5, öz. Végh Jánosné 5, öz. Thonsch Róbertné 10, Ranzenhoffer Henrik 20, kökösi Sigmund Elek 10, Ürmössy Zsigmond 50, dr. Matolay Györgyné 50, Ürmössy Andor 20, Orbán Jánosné 5, k. Nagy Béla 50, dr. Papp Béla 50, Módli Béláné 2, Pártos Jenő 50, Fekete Imre 100, Ervin Márton 10, Stein Rudolf 20, dr. Supka Géza 20, dr. Biró Pál 10, Ráduly Jánosné 50, dr. v. Gyulay Tibor 200, Pálffy Gyula 2, Bokor Dezső 100, vitéz Gál Ernő 15, Egyed Ferenc 5, Csegezy Árpád 10, Ranzenhoffer Hugó 20, Fodor László 20, Varga Ferenc 40, Mallász Ernő 10, dr. Lukács Vilmos 20, Rauchmanl Emil 20, dr. Udvarnok H. Antal 5, Morvay Lenke 10, dr. Gyarmathy László 50, Klein Géza 40, Nagy Jenő 10, Óriás Zoltán 100, Demjén Endre 20, Mocsáry Gézáne 10, Tunnyogi Jánosné 20, Schwimmer Imre 50, Máté Ernő 54.10, dr. Havas Béla 200, Pásztélyi Vilmos 20, Kelemen Béla 100, Kisgyörgy Béla 11, dr. Kálnoki Kis Jenő 100, Orbán Nagy József 50, kökösi Sigmund Sándor 20, Lux Ernő 15, Rédiger Károly 20, Fodor Béla 20, Engel Györgyné 14. Összesen 3443 P 30 fillér. Zsigmond pénztáros.

1073—1943. sz.

A Budapesti Unitárius Egyházközség Kebli Tanácsa f. évi, december hó 28-án d. u. 6 órakor, a Koháry-u. 4. sz. alatti lelkészi hivatalban ülést tart, melyre tajaít atyafiságos szeretettel meghívjuk. A gyűlés tárgya az 1944. évi költségvetés megállapítása.

Budapest, 1943. december 14-én.

Kelemen Béla s. k. gondnok-elnök. **Szent-Iványi Sándor s. k.** vezető-lelkész-elnök.

UNITÁRIUS ÉRTESÍTŐ

Szerkesztőség és kiadóhivatal
Budapest, V., Koháry-utca 4. Telefon 317-529.
Csekk számlaszám: 30.400.

Felelős szerkesztő és kiadó:
Szent-Iványi Sándor

Előfizetési díj egy évre 5.— P.

A lap tulajdonosa a Budapesti Unitárius Egyházközség
A lap elfogadása előfizetésre kötelez.

Megjelenik minden hó 15-én.

vargyasi Máté Ernő könyvnyomdája, Budapest, VIII., József-utca 41. — Telefon: 139—259.

Istentiszteleti sorrend január hónapban:

H O L	Melyik napon	Mely órában	Szolgálatot végzi
A) Templomokban:			
V., Koháry-u. 4.	1	d. e. 9	Barabás István
		" 11	Kereki Gábor
	R 2	d. e. 9	Szent-Iványi S.
	2	" 11	Barabás István
	9	d. e. 9	Kereki Gábor
		" 11	Barabás István
	16	d. e. 9	Szolga Ferenc
		" 11	Szent-Iványi S.
	23	d. e. 9	Barabás István
		" 11	Szent-Iványi S.
	30	d. e. 9	Kereki Gábor
		" 11	Barabás István
B) Körzetekben:			
MÁV-telepi prot. imaház.	2	d. u. 4	Kereki Gábor
	16	" "	Szolga Ferenc
C) Vidék:			
Dunapataj	2, 23	d. e. 10 d. u. 3	Szolga Ferenc
Debrecen	1, 16	d. e. 10	Ferencz József
Szerencs ref. templ.	9	d. e. 10	Ferencz József
Mezőtúr-újvárosi áll. elemi isk.	2	d. e. 9	Szász János

Híveink figyelmét szeretettel hívjuk fel ez úton is minden hónap első keddjén d. u. 5—8. tartandó gyülekezeti napjainkra. Legközelebbi összejövetelünket január 4-én tartjuk a gyülekezeti teremben. Minden atyánkfiát szeretettel várjuk.

1074—1943. sz.

A Budapesti Unitárius Egyházközség Közgyűlése 1944. január hó 2-án ülést tart a Koháry-u. 4. sz. alatti gyülekezeti teremben, melyre kedves atyánkfiáit szeretettel meghívjuk.

Budapest, 1943. december hó 14-én.

Kelemen Béla s. k. gondnok-elnök. **Szent-Iványi Sándor s. k.** vezető-lelkész-elnök.

Tárgysorozat:

1. Lelkészi jelentés. 2. Az 1944. évi költségvetés megállapítása. 3. Kebli Tanács által ideutalt ügyek. 4. Indítványok, írásban előre, beadandók.

Utánaküldés kizárva!

Uj cim: